

EURÓPANIA SI CENIA VZDELÁVANIE DOSPELÝCH A ĎALŠIE ODBORNÉ VZDELÁVANIE A PRÍPRAVU

Postrehy z celoeurópskeho prieskumu verejnej mienky, ktorý realizoval Cedefop

Na zvládnutie „dvojitej transformácie“ na zelenú a digitálnu ekonomiku a spoločnosť potrebuje Európa veľmi kvalitný ľudský kapitál; nie úzku elitu, ale celkovo dobre odborne pripravenú pracovnú silu so zručnosťami, ktoré sa budú na každej úrovni neustále aktualizovať, zdokonaľovať a využívať.

Dobre fungujúce, koordinované systémy ďalšieho odborného vzdelávania a prípravy, dostupné pre všetkých Európanov, sú nevyhnutné pre rozvoj takejto pracovnej sily¹ a na pomoc ľuďom vyrovnáť sa s čoraz zložitejším a menej predvídateľným pracovným životom. Ak si ľudia môžu formovať svoju budúcnosť, môžu tiež transformovať ekonomiku a spoločnosť.

V prvom prieskume verejnej mienky Cedefopu² sa skúmali názory Európanov na počiatočné odborné vzdelávanie a prípravu (OVP) v porovnaní so všeobecným vzdelávaním. V tomto druhom prieskume sa skúma, čo si dospelí ľudia žijúci v Európskej únii (EÚ), na Islande a v Nórsku myslia o vzdelávaní dospelých a ďalšom OVP, keďže obraz a vnímanie ovplyvňujú činnosť (rámček č. 1).

RÁMČEK Č. 1 – O PRIESKUME

Druhý prieskum verejnej mienky realizoval Cedefop v období od mája do júla 2019. Zahrnoval 40 466 telefonických rozhovorov s ľuďmi vo veku od 25 rokov, ktorí žijú v EÚ, na Islande a v Nórsku.

V prieskume sa vzdelávanie dospelých a ďalšie OVP definuje ako akákoľvek vzdelávacia aktivita dospelých (zamestnaných alebo nezamestnaných) zameraná na zdokonalenie ich vedomostí a zručností. V dotazníku boli otázky týkajúce sa hodnoty vzdelávania dospelých a ďalšieho OVP pri dosahovaní želaných výsledkov a prínosov pre jednotlivcov (napríklad osobný rozvoj, rozvoj zručností a kariéry a osobná finančná situácia), pre spoločnosť a ekonomiku (napríklad nižšia nezamestnanosť) a pre krajiny (napríklad sociálna súdržnosť).

Na základe odpovedí si možno z výsledkov prieskumu vytvoriť obraz ľudí o vzdelávaní dospelých a ďalšom OVP. Zistenia sú obsiahnuté v dvoch dieloch. Prvý diel s názvom Perceptions on adult learning and continuing vocational education and training in Europe (Vnímanie vzdelávania dospelých a ďalšieho odborného vzdelávania a prípravy v Európe) sa zameriava na jednotlivé krajiny a dá sa stiahnuť v celku alebo po jednotlivých kapitolách z webovej stránky Cedefopu (*). Druhý diel sa zameriava na rozličné demografické a sociálno-ekonomické skupiny vo všetkých zúčastnených krajinách a bude publikovaný v roku 2021.

(*) <https://www.cedefop.europa.eu/en/publications-and-resources/publications/3086>

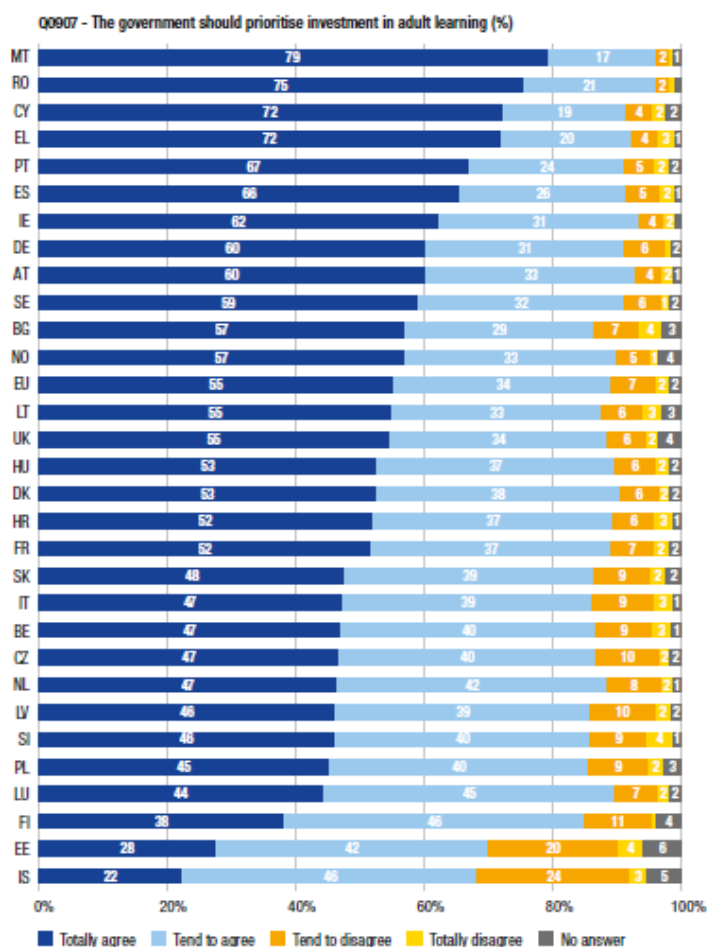
¹ Pozri [prácu Cedefopu o vzdelávaní dospelých a ďalšom OVP](#).

² Cedefop (2017). [Cedefop European public opinion survey on vocational education and training](#). Luxembourg: Publications Office. Cedefop research paper; No 62.

VNÍMANIE: DÔLEŽITOSŤ

Podľa respondentov prieskumu je dnes potenciálna potreba ďalšieho vzdelávania vysoká a v budúcnosti sa bude ešte zvyšovať: vo všetkých 30 krajinách, ktoré sa zúčastnili na prieskume, sa celkovo 96 % respondentov zhodlo na tom, že vzdelávanie dospelých a ďalšie OVP sú dôležité. Okolo 70 % dospelých si myslí, že takéto vzdelávanie bude o 10 rokov ešte dôležitejšie, a najmenej dve tretiny v každej skúmanej krajine súhlasia s tým, že investovanie do vzdelávania dospelých by malo byť pre ich vládu prioritou (obrázok č. 1).

OBRÁZOK Č. 1: INVESTOVANIE DO VZDELÁVANIA DOSPELÝCH A ĎALŠIEHO OVP BY MALO BYŤ PRIORITOU VLÁDY

Otázka Q0907 Investovanie do vzdelávania dospelých by malo byť prioritou vlády

Vysvetlivky: Totally agree – Úplne súhlasím, Tend to agree – Skôr súhlasím,

Tend to disagree – Skôr nesúhlasím, Totally disagree – Vôbec nesúhlasím,

No answer – bez odpovede

88 % respondentov zo všetkých krajín, ktorí v čase prieskumu pracovali, tvrdí, že ich práca si vyžaduje neustálu aktualizáciu zručností. V Českej republike, Nemecku, Maďarsku, Poľsku a Švédsku stúpol tento podiel na najmenej 90 %. Celkovo viac ako štvrtina dospelých tvrdí, že na vykonávanie práce na požadovanej úrovni im chýbajú buď technické alebo všeobecné zručnosti, a preto potrebujú vzdelávanie.

VNÍMANIE: PRÍNOS

Ľudia veria, že vzdelávanie dospelých a ďalšie OVP je pre nich prínosné. Respondenti, ktorí sa zúčastnili na vzdelávacej aktivite v období jedného roka pred prieskumom, mali odpovedať na otázku prečo.

Viac ako polovica dospelých v každej krajine úplne súhlasí s tým, že vzdelávanie dospelých a ďalšie OVP podporujú ich osobný rozvoj. Pozitívne hodnotia aj to, že sú prínosné na trhu práce. Celkovo 55 % dospelých úplne súhlasí s tým, že vzdelávanie dospelých a ďalšie OVP sú potrebné pre kariérny postup a pri hľadaní zamestnania. Okolo 49 % dospelých tiež úplne súhlasí s tým, že môžu byť cestou k lepšiemu príjmu.

Všeobecnejšie povedané, najmenej polovica respondentov v 23 z 30 skúmaných krajín úplne súhlasí s tým, že vzdelávanie dospelých a ďalšie OVP pomáhajú znižovať nezamestnanosť. S týmto nesúhlasia s najväčšou pravdepodobnosťou tí respondenti, ktorí sú z krajín s relatívne vysokou mierou nezamestnanosti, ako je napríklad Taliansko a Grécko.

Zdá sa teda, že komplexná stratégia a ambiciózne ciele týkajúce sa účasti dospelých na vzdelávaní stanovené v aktualizovanom programe v oblasti zručností z roku 2020³ zodpovedajú očakávaniam Európanov.

78 % respondentov súhlasí s tým, že dospelí majú veľa možností, ako získať doklad o vzdelaní uznávaný štátom. Poukazuje to na zvyšujúcu sa flexibilitu systémov. Aj keď iba 46 % úplne súhlasí s tým, že vzdelávanie dospelých a ďalšie OVP sú rovnako dôležité ako vzdelávanie na škole alebo univerzite, 32 % úplne súhlasí s tým, že vzdelávanie dospelých a ďalšie OVP sú cestou k získaniu dokladu o vzdelaní, ktorý je rovnocenný so vzdelaním získaným na strednej alebo vysokej škole. Podobne 32 % respondentov úplne súhlasí s tým, že organizované vzdelávacie aktivity súvisiace s prácou môžu viesť k získaniu štátom uznanej kvalifikácii.

Väčšina respondentov (69 %) si myslí, že kvalita vzdelávania dospelých a ďalšieho OVP je v ich krajine „dobrá“ (11 % ju hodnotilo ako „veľmi dobrú“ a 58 % ako „pomerne dobrú“), zatiaľ čo 24 % respondentov si myslí, že kvalita je „pomerne zlá“ (19 %) alebo „veľmi zlá“ (5 %). Vo všetkých krajinách okrem Talianska respondenti označujú vzdelávanie dospelých a poskytovanie ďalšieho OVP skôr za dobré ako zlé. Z respondentov, ktorí sa zúčastnili na organizovaných vzdelávacích aktivitách v období jedného roka pred prieskumom, teda z tých, ktorí mali reálny osov zo vzdelávania dospelých a ďalšieho OVP, 93 % hodnotilo vzdelávanie ako „dobré“ (39 % ako „veľmi dobré“ a 54 % ako „pomerne dobré“).

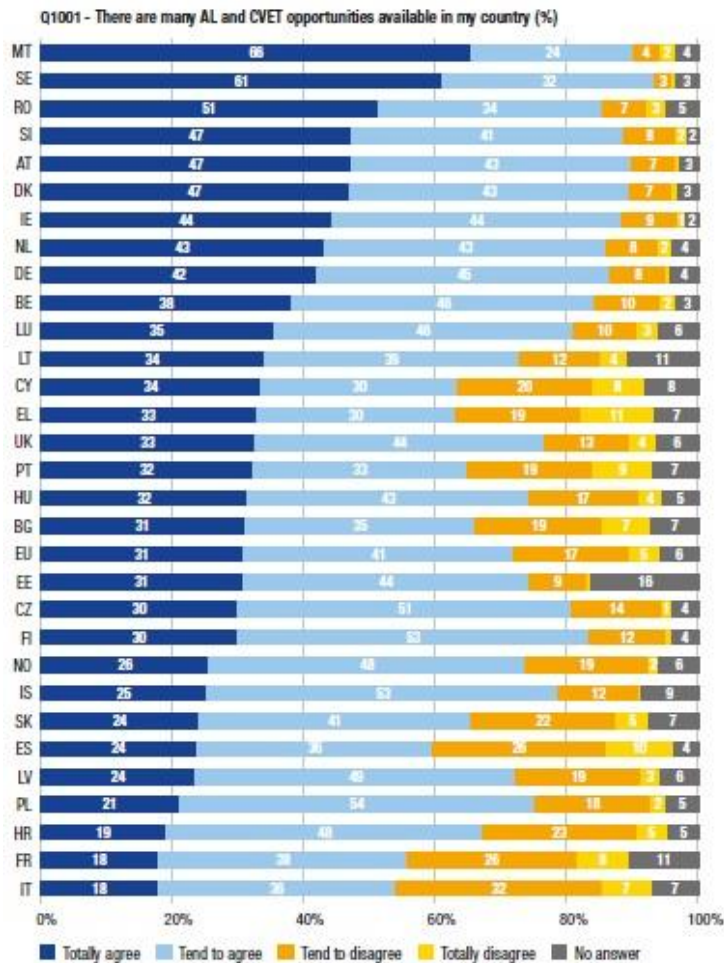
VNÍMANIE: PRÍSTUP

Pozitívny obraz vzdelávania dospelých a ďalšieho OVP zahŕňa aj to, ako sa vníma ich dostupnosť, prístup k nim a informácie o nich. Okolo 72 % dospelých súhlasí s tým, že v ich krajine sa ponúka veľa príležitostí na vzdelávanie dospelých a ďalšie OVP (obrázok č. 2).

Približne dve tretiny súhlasia tiež s tým, že informácie o vzdelávaní dospelých a ďalšom OVP sa dajú v ich krajine nájsť ľahko, pričom najviac s tým nesúhlasí Francúzsko a Španielsko. Informácie o vzdelávaní dospelých a ďalšom OVP vyhľadávalo v období jedného roka pred prieskumom okolo 55 % respondentov; z toho 19 % ich vyhľadávalo často, 21 % príležitostne a 15 % zriedkavo.

³ Pozri <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=89&-%20furtherNews=yes&newsId=9723>. (Pozn. prekl. Slovenská verzia oznámenia Komisie o európskom programe v oblasti zručností je na <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0274&from=SK>.)

OBRÁZOK Č. 2: PRÍLEŽITOSTI NA VZDELÁVANIE DOSPELÝCH A ĎALŠIE OVP

Otázka Q1001 V mojej krajine je veľa príležitostí na vzdelávanie dospelých a ďalšie OVP (%)
 Vysvetlivky: Totally agree – Úplne súhlasím, Tend to agree – Skôr súhlasím,
 Tend to disagree – Skôr nesúhlasím, Totally disagree – Vôbec nesúhlasím,
 No answer – bez odpovede

Vo všetkých krajinách okrem Rumunska dospelí uviedli, že ďaleko najlepšie rady týkajúce sa vzdelávania dospelých a ďalšieho OVP možno nájsť na internete (63 %). Ďalším dôležitým zdrojom sú miestne školy alebo univerzity, profesijné alebo odvetvové združenia a priatelia alebo kolegovia. Agentúry zamestnávania alebo iné verejné služby, rodina a organizácie sociálnych partnerov sa považujú za menej dôležité. Zdá sa, že respondenti v celej Európe využívajú najprv internet na filtrovanie informácií a potom sa radia a miestnej úrovni.

Vo väčšine krajín sa za najlepší zdroj podpory na účasť vo vzdelávaní dospelých a ďalšom OVP považuje rodina. Výnimkou je Holandsko, Nórsko a Spojené kráľovstvo (kde sa podpora najpravdepodobnejšie očakáva od zamestnávateľa), Francúzsko (kde sú to profesijné alebo odvetvové združenia) a Luxembursko (kde sa najčastejšie uvádza vláda).

V 22 krajinách je najčastejším dôvodom neúčasti ľudí na organizovanom vzdelávaní pocit, že ho nepotrebujú. Na Cypre „vzdelávanie nie je potrebné“ súvisí s „ťažkosťami kvôli iným záväzkom“. Iné záväzky sú hlavným dôvodom v piatich krajinách vrátane Írska a Grécka. V Rumunsku a Francúzsku je najčastejším dôvodom „cítim sa príliš starý“.

Respondenti pozitívne hodnotia opatrenia, ktoré majú motivovať dospelých, aby sa zúčastňovali na vzdelávaní súvisiacom s prácou. Medzi tieto opatrenia patrí flexibilná pracovná doba, finančná podpora, certifikácia učenia sa, podpora v starostlivosti o deti a rodinných príslušníkov, viac informácií a poradenstva, prispôsobenie učenia sa individuálnym potrebám a kvalitnejšie vzdelávanie.

Názory na rozšírenie týchto opatrení sú však v severnej a južnej Európe rozdielne. Respondenti v Grécku, Španielsku, na Cypre, Malte a v Portugalsku a Rumunsku s najväčšou pravdepodobnosťou úplne súhlasia s tým, že viac takýchto opatrení povedie k zvýšeniu účasti na vzdelávaní dospelých a ďalšom OVP. V Belgicku, Nemecku, Francúzsku, Holandsku, Rakúsku a Fínsku sú skeptickejší. To naznačuje, že niektoré krajiny vidia priestor na zintenzívnenie týchto opatrení na zvýšenie účasti, zatiaľ čo iné zrejme nie.

CELKOVO POZITÍVNY OBRAZ, ALE...

Dospelí v EÚ, na Islande a v Nórsku majú pozitívny obraz o vzdelávaní dospelých a ďalšom OVP. Tento názor je hlboko ukotvený, všeobecne akceptovaný a podporovaný rodinou a priateľmi. Vzdelávanie dospelých a ďalšie OVP nemusia mať rovnaký status ako terciárne vzdelávanie, sú však vysoko cenené a spájajú sa so skutočnými praktickými prínosmi. Čoraz viac sa považujú za nevyhnutnosť a prioritu v rámci verejných investícií. Vo všetkých skúmaných krajinách sú informácie o vzdelávaní dospelých a ďalšom OVP a príležitostiach na účasť na nich hodnotené ako dobré.

Dôležité je poznamenať, že v prieskume sa hlavný rozdiel medzi „pozitívnym“ a „menej pozitívnym“ vyskytuje vo všetkých krajinách preto, lebo menej ľudí úplne súhlasí ako len jednoducho súhlasí; aj keď sa zdá, že tieto rozdiely sú mierne, záleží na nich, lebo poukazujú na oblasti možného zlepšenia.

Aj keď ľudia podporujú opatrenia na motiváciu účasti na vzdelávaní dospelých a ďalšom OVP, neexistuje žiadne opatrenie, ktoré by riešilo hlavný dôvod, ktorý ľudia uvádzajú pre svoju neúčasť na tomto vzdelávaní, a to že „nie je potrebné“. Je to aj napriek tomu, že takmer 9 z 10 respondentov, ktorí pracovali, uviedlo, že ich práca si vyžaduje, aby si svoje zručnosti neustále aktualizovali, a približne štvrtina tvrdí, že im chýbajú určité technické alebo všeobecné zručnosti na vykonávanie práce na požadovanej úrovni.

Zvyšovanie účasti na vzdelávaní dospelých a ďalšom OVP je súčasťou európskeho programu už viac ako 20 rokov, ale rôzne merania ukazujú, že v mnohých členských štátoch nie je úroveň účasti v požadovanom rozsahu. Zistenie prieskumu, že hlavný dôvod neúčasti – „nie je potrebné“, je v súlade s výsledkami iných prieskumov vrátane dvoch pravidelných prieskumov Eurostatu v tejto oblasti⁴.

Prieskum Cedefopu však veľmi jasne ukazuje na to, že ľudia, ktorí nazerajú na vzdelávanie dospelých a ďalšie OVP tak, že pre nich „nie je potrebné“, to nerobia preto, že sa k nemu stavajú negatívne. Ak sa ďalšie OVP ako príležitosť na vzdelávanie alebo účasť na ňom nevnímajú ako „atraktívne“, nie je to kvôli tomu, že vzdelávanie dospelých a ďalšie OVP majú negatívny imidž. Naopak, neúčasť na vzdelávaní dospelých a ďalšom OVP je viac o nedostatku stimulov a menej o nedostatočnej úcte k nemu. Ľudia nazerajú na potrebu vzdelávania dospelých a ďalšieho OVP abstraktne, ale zdá sa, že nedokážu nájsť motiváciu, stimuly a príležitosti na vzdelávanie, ktoré by vyhovovali ich osobným potrebám.

⁴ Prieskum vzdelávania dospelých [Adult education survey](#), ktorý realizoval Eurostat trikrát od roku 2007, a prieskum ďalšieho odborného vzdelávania [Continuing vocational training survey](#), ktorý sa začal v roku 1993 a odvtedy bol realizovaný päťkrát.

Stimulom pre tých, ktorí sa zúčastňujú na vzdelávaní dospelých a ďalšom OVP kvôli osobnému rozvoju, je to, že si môžu sami zdefinovať prínos a kontrolovať výsledky. Na trhu práce alebo pracovisku však s najväčšou pravdepodobnosťou rozhoduje o tom, kto sa zúčastní na vzdelávaní dospelých alebo ďalšom OVP, skôr zamestnávateľ ako jednotliviec. Nedostatok okamžitého osobného prínosu môže ľudí od účasti odradiť. Vládne opatrenia môžu podporiť účasť dospelých, ktorí sa už chcú učiť. Nemôžu však poskytnúť kľúčový stimul pre účasť, akým je napríklad zvýšenie platu alebo povýšenie v práci.

Atraktívnosť vzdelávania dospelých a ďalšieho OVP nie je len o stimuloch na účasť, ale aj o ochote zamestnávateľov investovať. Vzdelávanie financované zamestnávateľmi v posledných rokoch vzrástlo. Pozitívny obraz dostupnosti vzdelávania dospelých a ďalšieho OVP, ktorý vyplynul z prieskumu, nie je celkom v súlade s tvrdením zamestnávateľov, že majú ťažkosti s hľadaním zamestnancov s potrebnými zručnosťami. Viac príležitostí na vzdelávanie dospelých v pracovnom prostredí by mohlo pomôcť zvýšiť účasť na vzdelávaní a reagovať tak na nesúlad medzi potrebami zručností a ponukou.

Pandémia covidu-19 poukázala na celkový význam OVP pre oživenie a transformáciu Európy. Už pred krízou malo viac ako 45 % dospelých obyvateľov v EÚ nízku úroveň zručností alebo zastarané zručnosti a potenciálne si potrebovali zvýšiť úroveň svojich zručností alebo získať nové zručnosti. V reakcii na to bol v európskom programe v oblasti zručností, ktorý predstavuje päťročný plán na zlepšenie zručností a ich využívanie, stanovený cieľ zvýšiť účasť na vzdelávaní dospelých a ďalšom OVP na 32 % do roku 2025⁵.

Pozitívny obraz ďalšieho OVP, ktorý vyplýva z prieskumu, poskytuje tvorcom politik pevný základ na podporu rozširovania vzdelávania dospelých a ďalšieho OVP, aby sa stali štandardnými cestami prístupnými pre všetkých dospelých. Zavedenie efektívnych systémov ďalšieho OVP je však spojené s niekoľkými značnými výzvami.

Po prvé, vyžaduje si to zložité inštitucionálne opatrenia a opatrenia týkajúce sa riadenia. Po druhé, znamená to zmenu paradigmy vo výučbe a učení sa a neštandardných spôsobov poskytovania vzdelávania. Aby sa naplno využil potenciál vzdelávania dospelých a OVP, užitočné je viac rozšíriť formu vzdelávania na pracovisku. Učenie online a ďalšie alternatívne spôsoby vrátane vzdelávania, ktoré nevedie k získaniu stupňa vzdelania alebo kreditov, prispievajú k zatraktívneniu ďalšieho OVP a zvýšeniu jeho schopnosti reagovať na veľmi rozmanité potreby dospelých učiacich sa. Zavedenie účinnejších systémov ďalšieho OVP a vzdelávania dospelých znamená napokon tiež zabezpečenie synergií medzi rozličnými oblasťami politiky na ich podporu vrátane finančných a nefinančných stimulov, poradenstva, validácie, podporných politik (outreach policies) a ďalšieho profesijného rozvoja škooliteľov OVP a mentorov.

Údaje z druhého prieskumu verejnej mienky Cedefopu sa môžu použiť v prebiehajúcej diskusii o týchto návrhoch a všeobecnejšie o budúcnosti vzdelávania dospelých a ďalšieho OVP v Európe.

Preklad vychádza z anglickej verzie stručnej správy s názvom ADULT LEARNING AND CONTINUING VOCATIONAL EDUCATION AND TRAINING VALUED BY EUROPEANS (BRIEFING NOTE, NOVEMBER 2020, ISSN 1831-2411); anglická verzia je k dispozícii na https://www.cedefop.europa.eu/files/9152_en.pdf.

Nemecká verzia stručnej správy s názvom EUROPÄER HALTEN VIEL VON ERWACHSENENBILDUNG UND BERUFLICHER WEITERBILDUNG (KURZBERICHT, NOVEMBER 2020, ISSN 1831-242X) je k dispozícii na https://www.cedefop.europa.eu/files/9152_de.pdf.

⁵ Pozri <https://ec.europa.eu/social/home.jsp?langId=en>.